

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وضعیت نابرابری های سلامت در ایران

دکتر علیرضا اولیایی منش

معاون بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران
رئیس مرکز تحقیقات عدالت در سلامت

- عدالت در جامعه اسلامی ریشه در فطرت بشری، آموزه‌های اسلامی و سیره پیامبر گرامی اسلام (ص) و ائمه اطهار علیهم السلام دارد.
- عدالت به عنوان یکی از اهداف راهبردی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در اسناد بالادستی از جمله قانون اساسی و سند چشم‌انداز 20 ساله و سایر سیاست‌های کلی تصریح شده و همواره از سوی مقام معظم رهبری نیز مورد تأکید قرار گرفته است.
- به تعبیر مقام معظم رهبری عدل یعنی "یک موازنه صحیح، معتدل بودن و به سمت عیب و خروج از حد نرفتن. این، معنای عدل است (از بیانات معظم له 71/11/1)".
- ایشان ابعاد عدالت را عدالت اجتماعی، عدالت اقتصادی، عدالت قضایی و عدالت سیاسی برمی‌شمرند که در سطوح فردی، اجتماعی، ملی و بین‌المللی قابل حصول هستند.

- پایش نابرابری در سلامت و گردآوری شواهد در زمینه بی‌عدالتی و نابرابری و علل ایجادکننده‌ی آن‌ها بسیار ضروری بوده و می‌تواند دیدگاه مناسبی را برای سیاست‌گذاری و شناسایی نقاط ضعف و قوت سیاست‌های اعمال شده فراهم آورد.
- به منظور کاهش نابرابری‌ها و افزایش عدالت در سلامت و خدمات سلامت لازم است ابتدا وضعیت سلامت و شاخص‌های آن بر اساس تفکیک‌کننده‌های مختلف شامل تحصیلات، شغل، درآمد، مصرف/هزینه، سرمایه/دارایی، جنسیت، گروه‌های قومیتی، محل سکونت (شهر و روستا)، ... سنجیده شود.
- سپس بر اساس شواهد به دست اقدام به برنامه‌ریزی و انتخاب بهترین مداخلات برای کاهش نابرابری‌ها گردد.

- در ادامه به تبیین وضعیت موجود نابرابری ها در سه **بعد تامین مالی نظام سلامت، دسترسی و بهره‌مندی از خدمات و مراقبت‌های سلامت و پیامدهای سلامت** می پردازیم
- این شواهد برگرفته از **پروژه پژوهشی ملی** می‌باشد که به سفارش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و توسط مرکز تحقیقات عدالت در سلامت دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شده است.

اقدامات اصلی و منابعی که در این پژوهش ملی مورد بررسی عمیق قرار گرفته اند عبارتند از:

- مرور اسناد بالادستی کشور در حوزه عدالت در سلامت
- مرور مستندات موجود و گزارش‌های ملی منتشر شده توسط سازمان‌های ذی‌نفع در حوزه عدالت در سلامت
- مرور مطالعات موردی اساتید دانشگاه و محققین کشور در حوزه عدالت در سلامت در سطح ملی و بین‌المللی
- مرور مستندات و اسناد ملی برخی کشورهای موفق در حوزه عدالت در سلامت
- مطالعه بوم‌شناختی محاسبه شاخص‌های عدالت در سلامت بر مبنای شاخص‌های مرگ و میر در سطوح شهرستانی

ابعاد قابل سنجش عدالت در سلامت

- ✓ عدالت در تأمین منابع مالی نظام سلامت
- ✓ عدالت در دسترسی و بهره‌مندی از خدمات و مراقبت‌های سلامت
- ✓ عدالت در پیامدهای سلامت

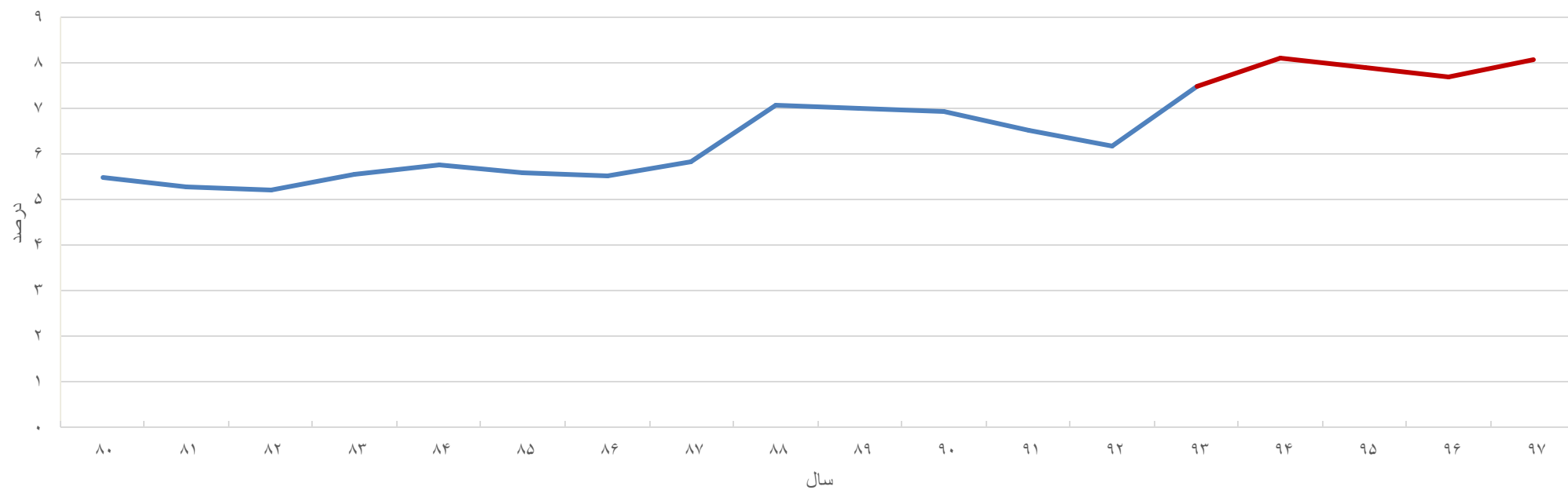
وضعیت عدالت در شاخص‌های مشارکت مالی عادلانه

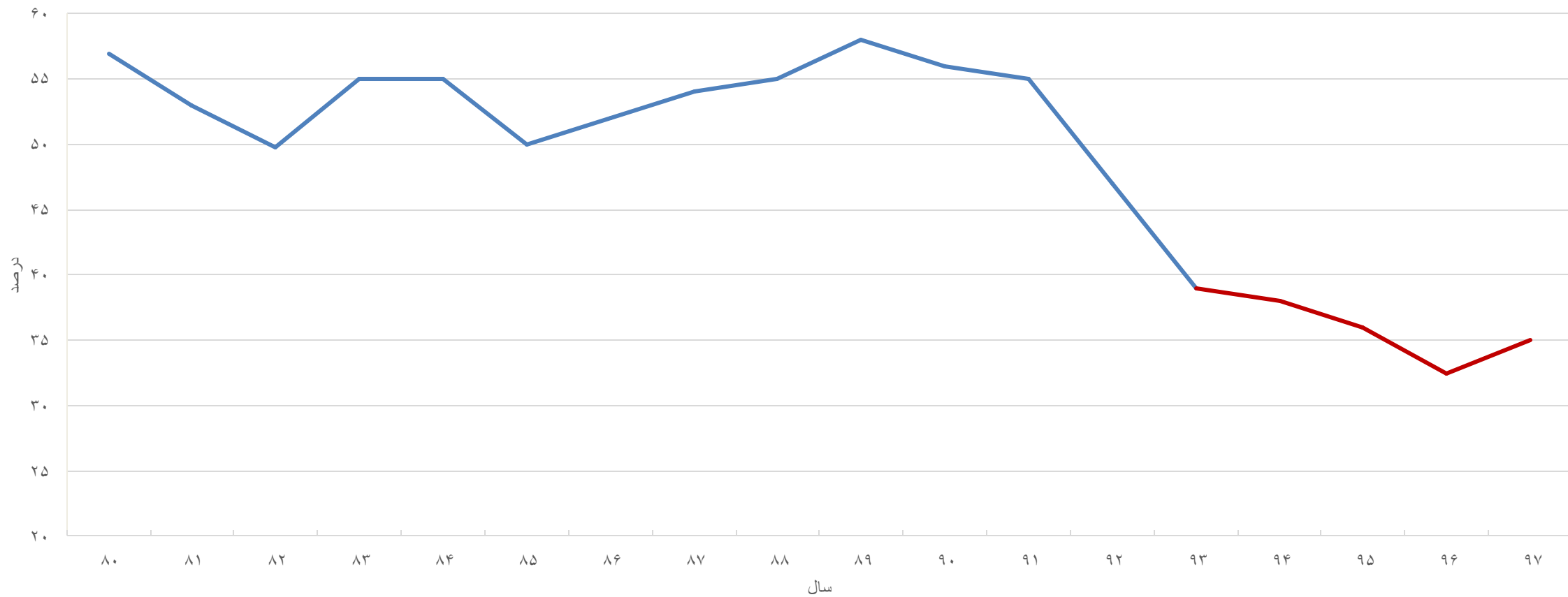
سه منبع عمده تأمین مالی نظام‌های سلامت

- بخش عمومی؛ شامل دولت‌ها و زیرمجموعه‌های آن و صندوق‌های بیمه تأمین اجتماعی کشورها است.
- بخش خصوصی؛ شامل پرداخت از جیب خانوارها و شرکت‌های بیمه تکمیلی، مؤسسات غیرانتفاعی می‌باشد.
- منابع مالی خارجی؛ بخش عمده تأمین مالی نظام سلامت برخی از کشورهای فقیر جهان از این محل تأمین می‌شود که در کشور ما و بسیاری از کشورهای دیگر مصداق نمی‌یابد.

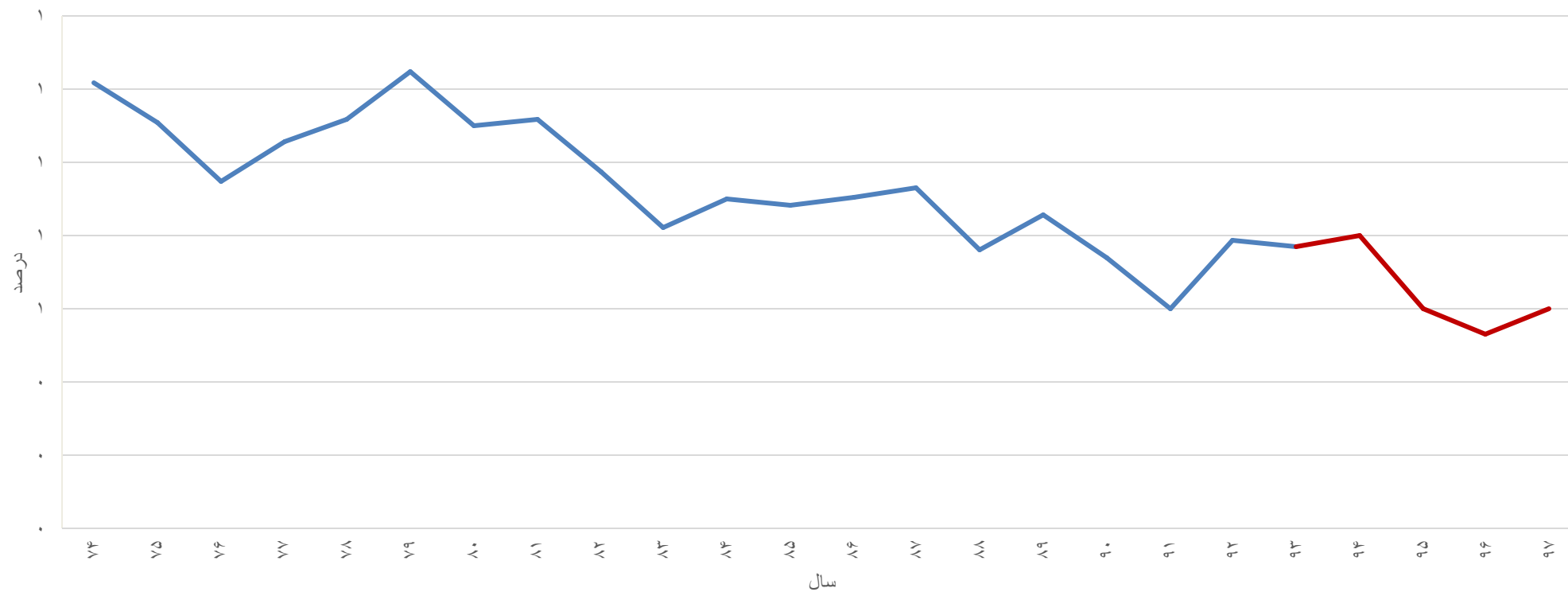
درصد سهم هزینه‌های کل سلامت (THE) از تولید ناخالص داخلی در ایران در فاصله سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۷

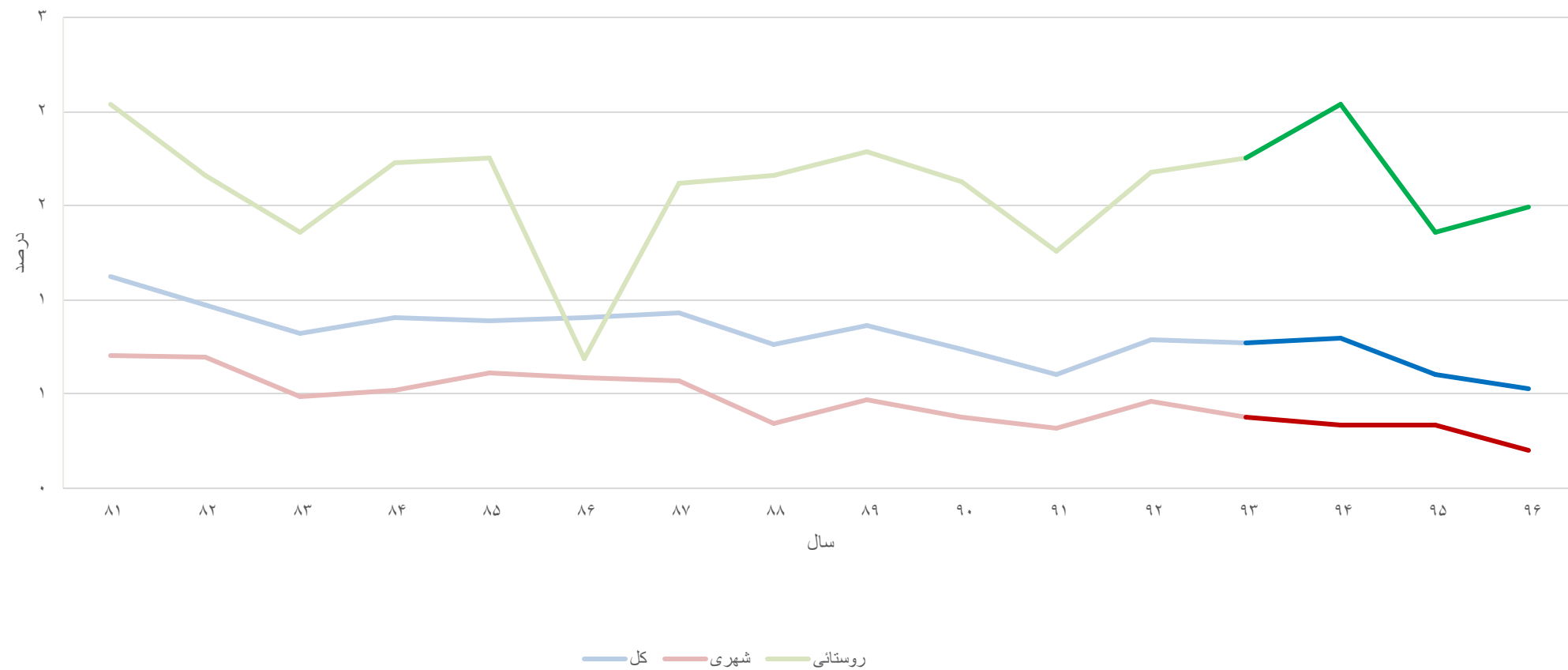
رشد تغییرات درصد مشارکت خانوارها (پرداخت از جیب) از کل هزینه‌های سلامت در سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۴

درصد خانوارهای مواجهه‌یافته با هزینه‌های فقرزای سلامت (40% درآمد خانوار)

درصد خانوارهای مواجه شده با هزینه‌های فقرزای سلامت براساس محل سکونت (40% درآمد خانوار)

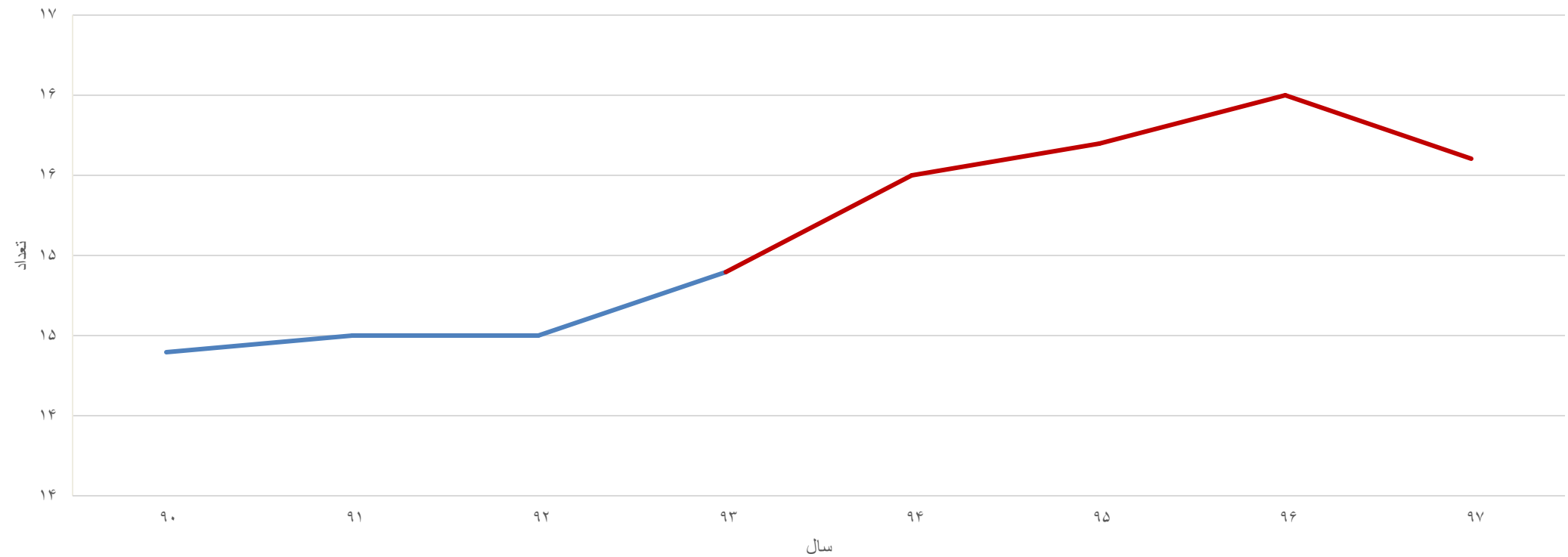
وضعیت عدالت در شاخص‌های دسترسی و بهره‌مندی از خدمات سلامت

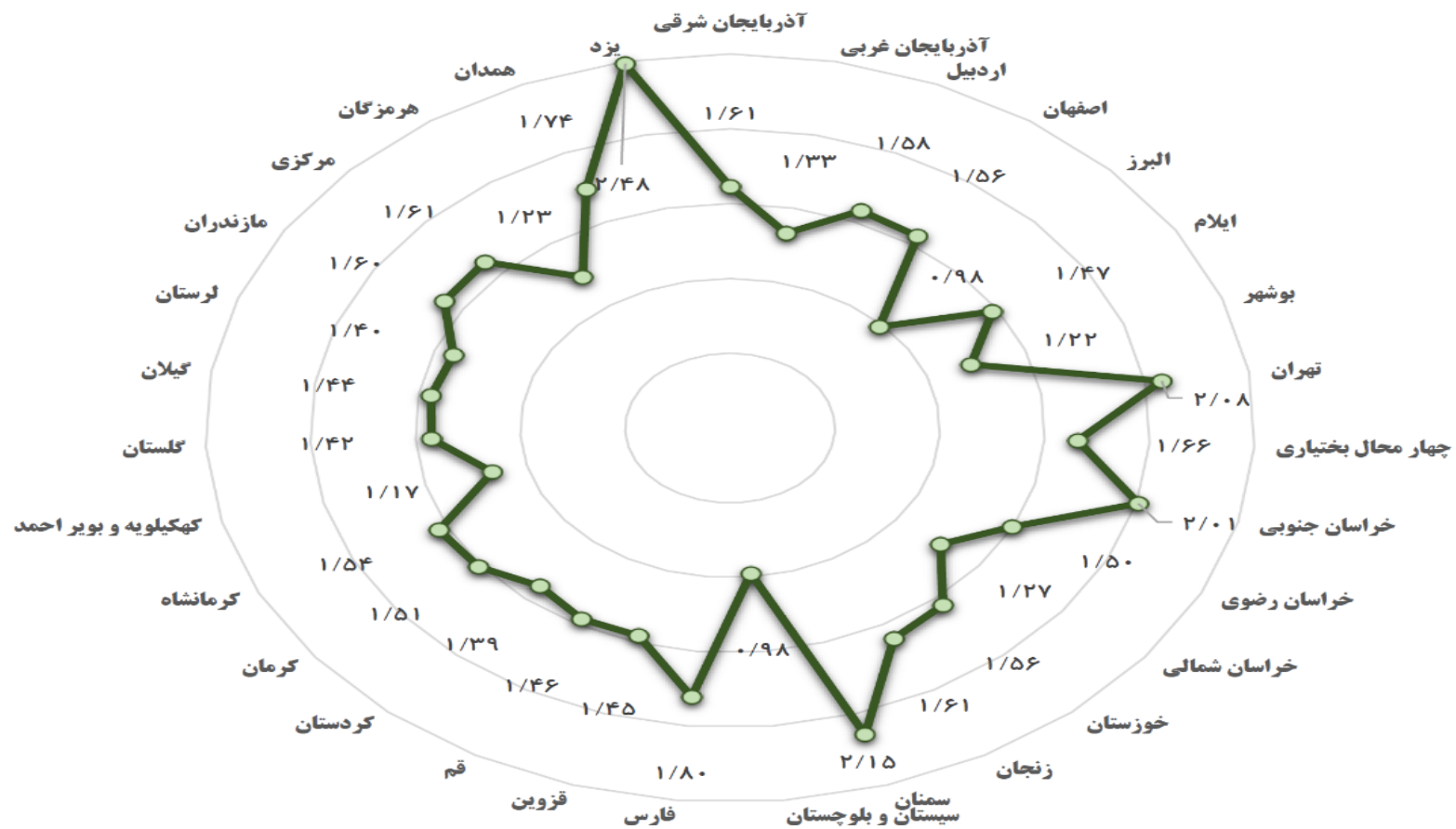
- سرمایه‌گذاری جهت ساخت، تجهیز و نگهداری منابع فیزیکی بخش سلامت به شکل متعادل با توزیع عادلانه در نقاط مختلف جغرافیایی در ارائه مراقبت‌های سلامت موثر ضروری می‌باشد

- در ادامه برخی از شاخص‌های مهم جهت بررسی وضعیت دسترسی به منابع و بهره‌مندی از خدمات سلامت به تفکیک تخت بیمارستانی، نیروهای انسانی در مراکز ارائه‌دهنده خدمات سلامت و بهره‌مندی از خدمات بستری، سرپایی و مراقبت‌های اولیه سلامت ارائه می‌شود.

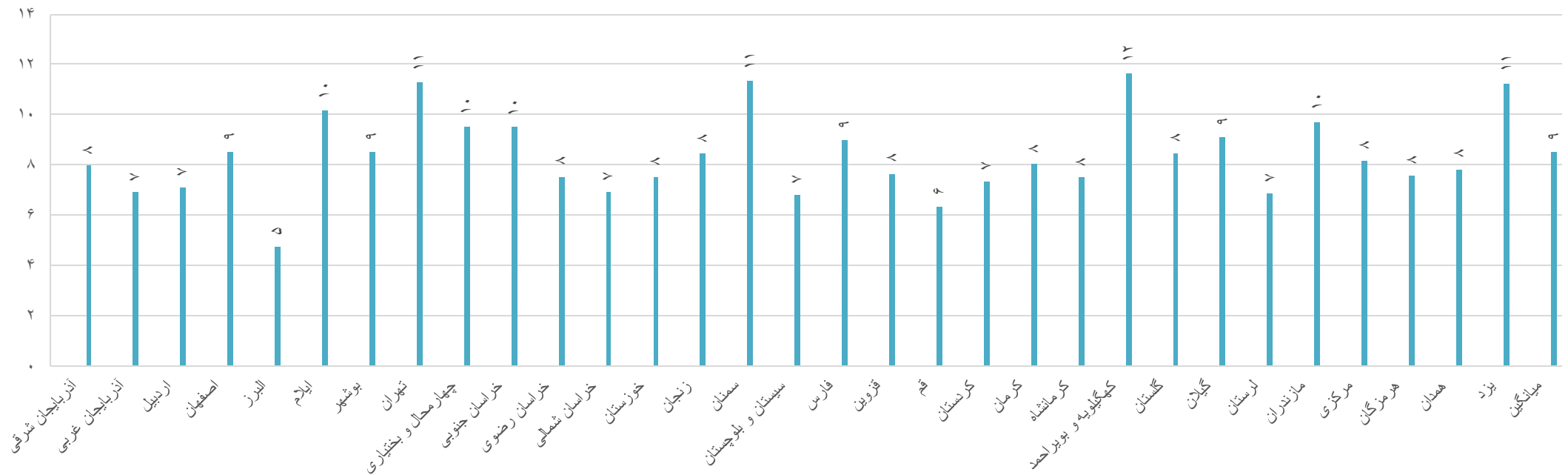
تعداد تخت‌های بیمارستانی به ازای ۱۰ هزار نفر جمعیت از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷

سرانه تخت فعال به جمعیت در استان‌های کشور در سال 1396

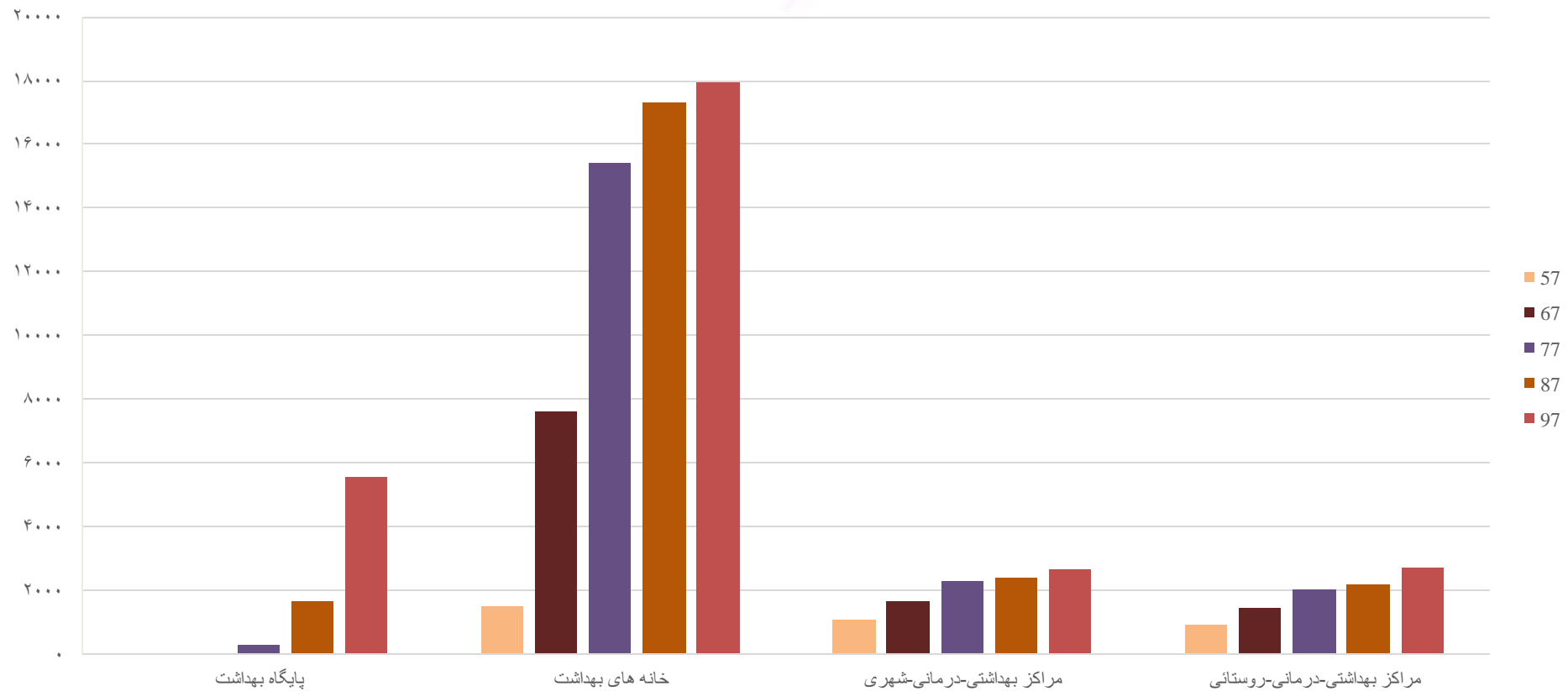

تعداد نیروی انسانی بخش سلامت به هزار نفر جمعیت در استان‌های مختلف ایران در سال ۱۳۹۴

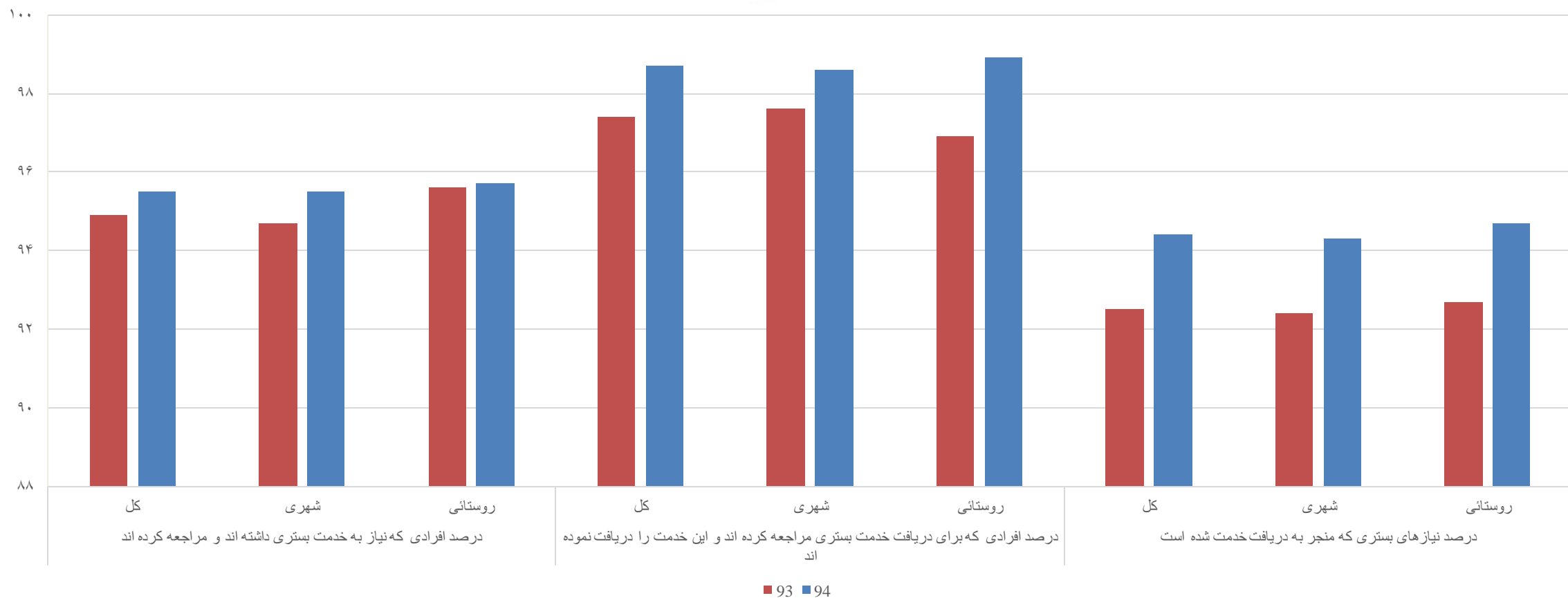

تعداد مراکز ارائه‌دهنده خدمات سلامت در سال‌های مختلف (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۷)

مقایسه درصد بهره‌مندی از خدمات بستری براساس محل سکونت در سال‌های 1393 و 1394

مقایسه درصد بهره‌مندی از خدمات سرپایی براساس محل سکونت در سال‌های 1393 و 1394

■ 93 ■ 94

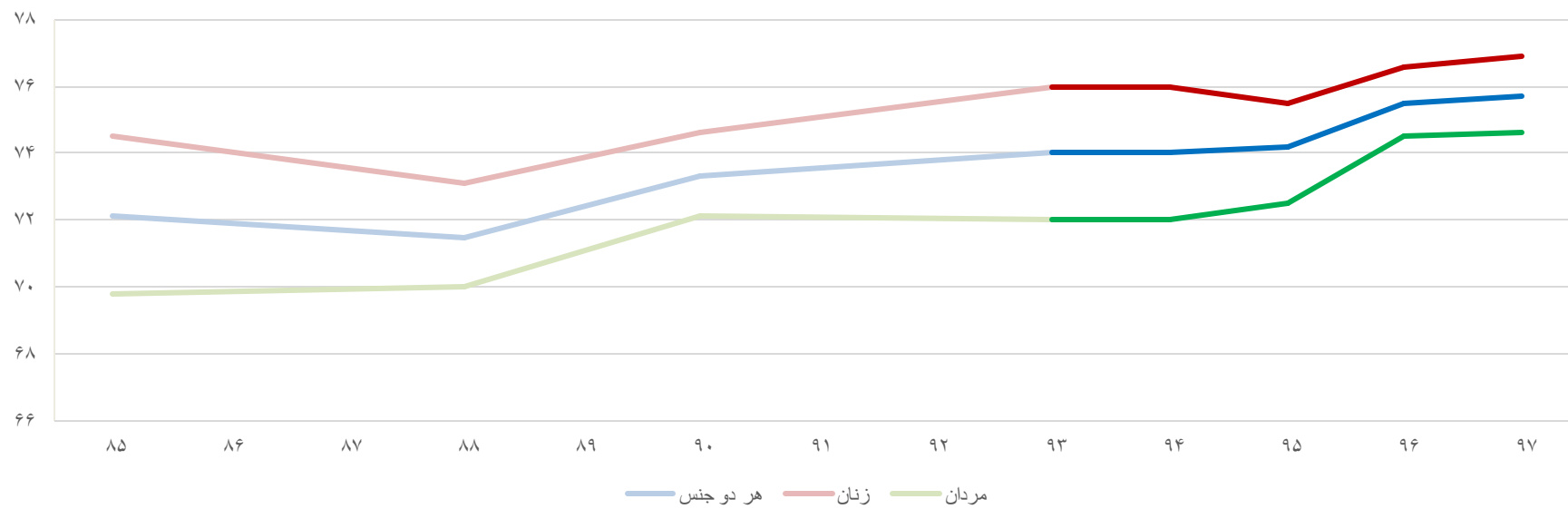
عدالت در پیامدهای سلامت

شاخص های مورد بررسی برای بیان وضعیت نابرابری ها در پیامدهای سلامت

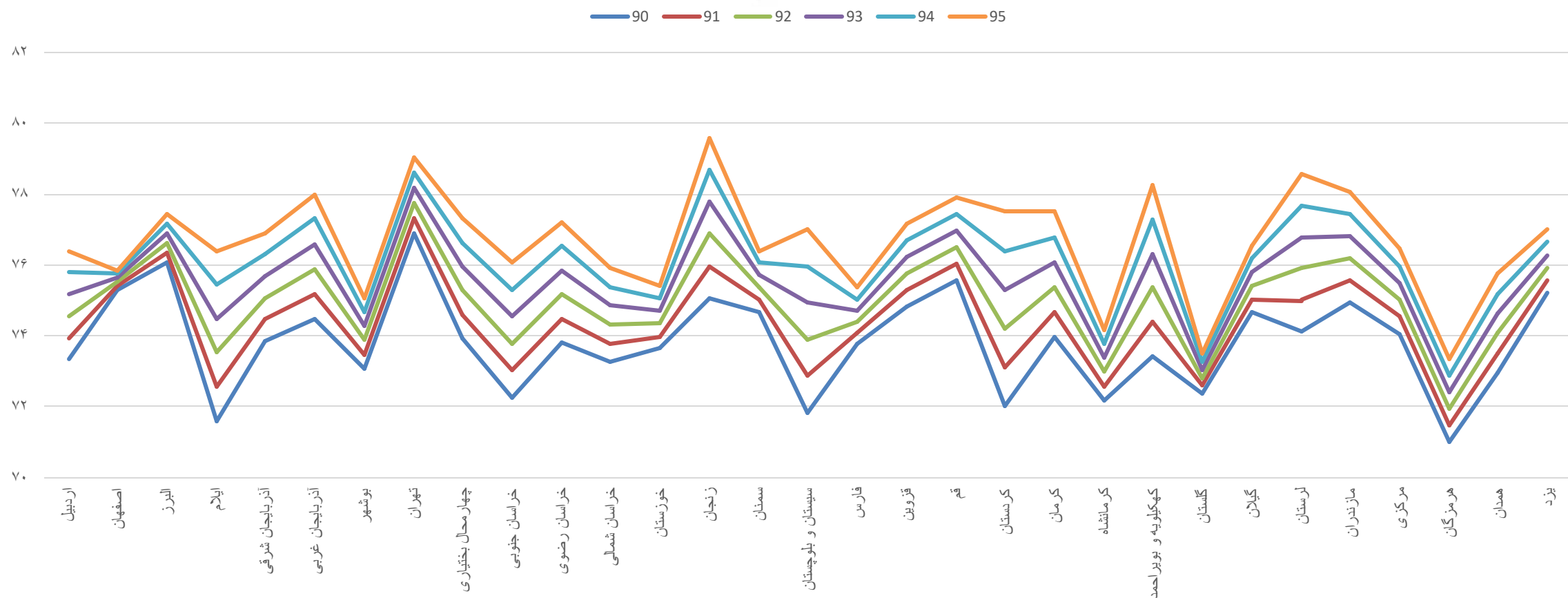
- امید به زندگی در بدو تولد،
- امید به زندگی با سال های همراه با سلامتی،
- مرگ و میزان نوزادان،
- مرگ و میر کودکان زیر پنج سال،
- مرگ و میر مادران باردار،
- مرگ و میر ناشی از بیماری های قلبی - عروقی،
- مرگ و میر ناشی از حوادث ترافیکی،
- مرگ و میر ناشی از بیماری های روانی و مرگ و میر ناشی از چهار بیماری غیرواگیر (بیماری های قلبی - عروقی، سرطان، دیابت و بیماری های تنفسی مزمن) و درصد شیوع برخی از مهم ترین بیماری های غیرواگیر از جمله دیابت و فشارخون،

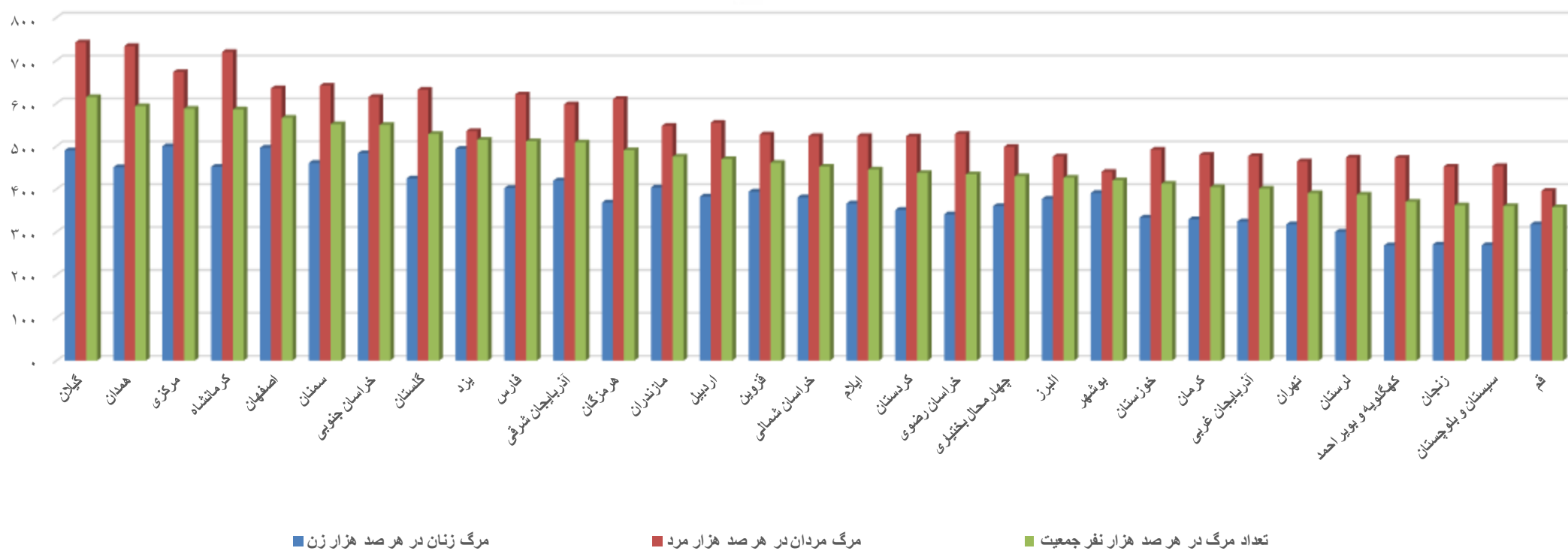
امید به زندگی در بدو تولد طی ۱۳ سال گذشته

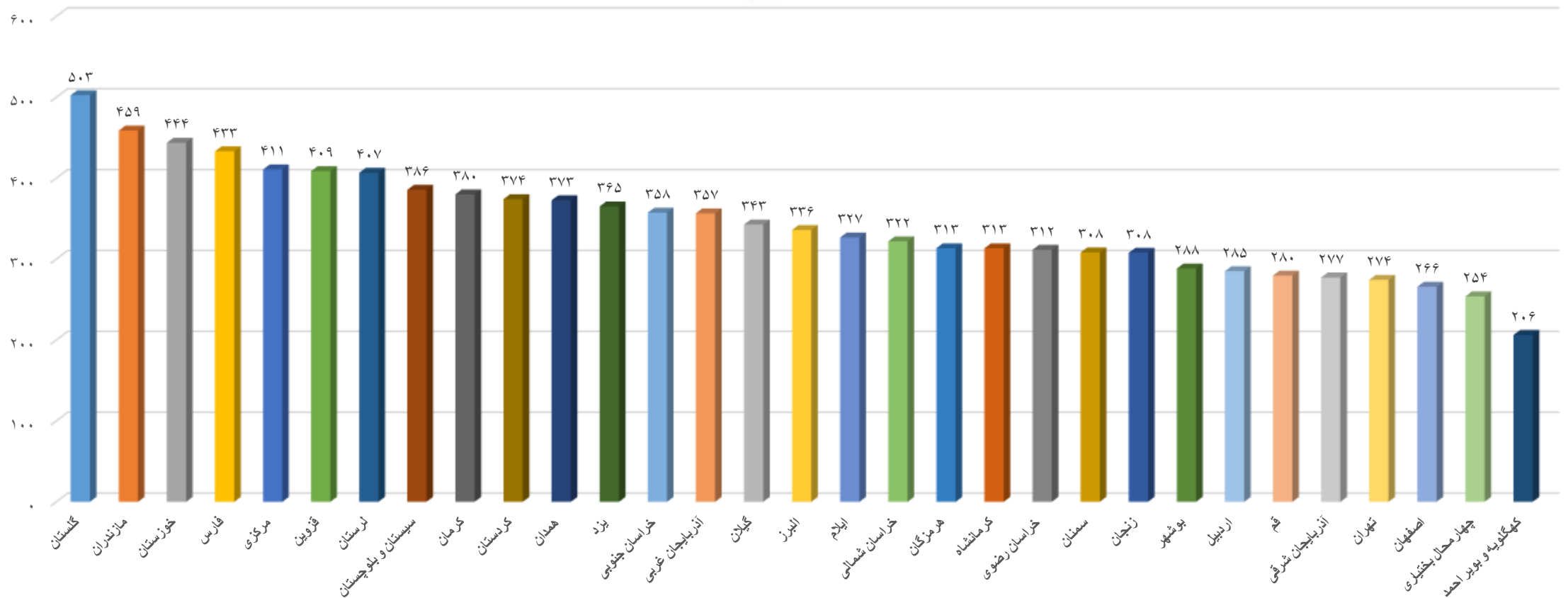
امید به زندگی در بدو تولد به تفکیک استان در فاصله سال‌های 1390 الی 1395

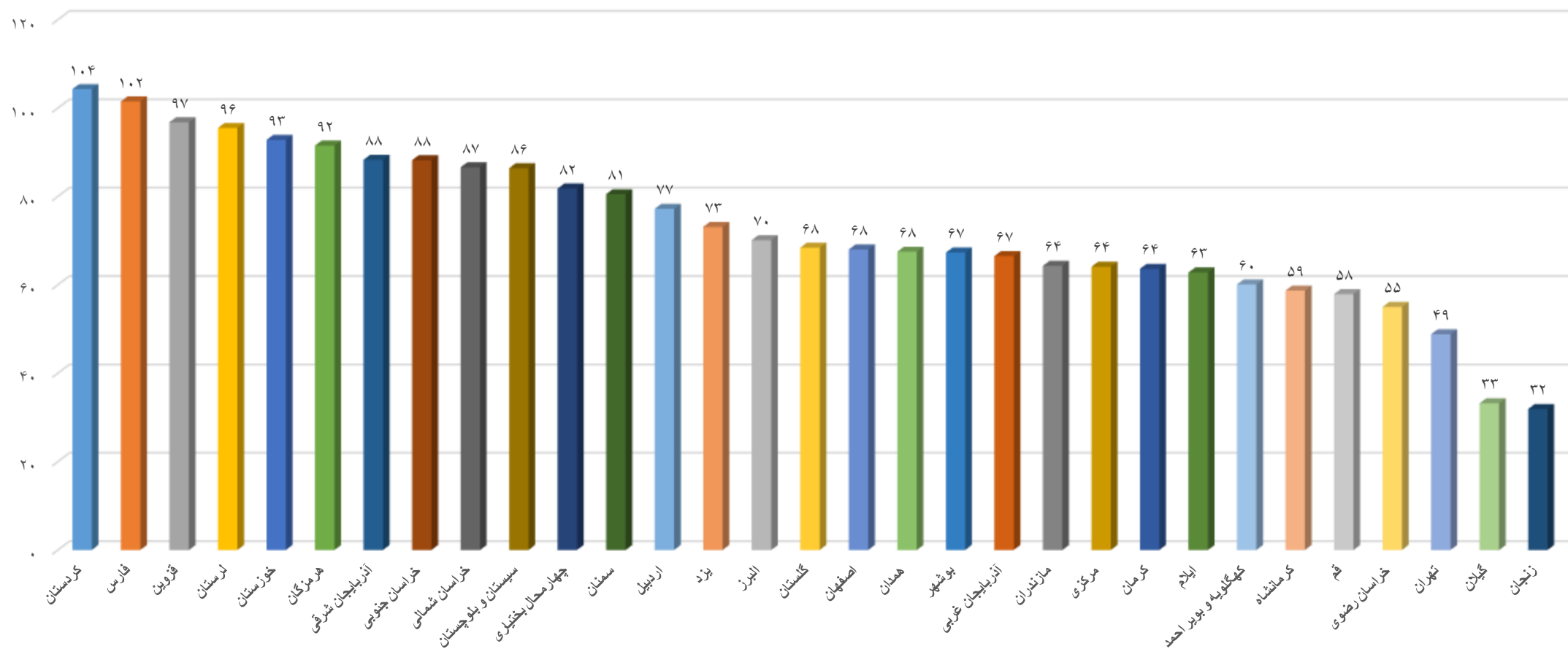
میزان مرگ و میر در هر صد هزار نفر جمعیت در استان‌های کشور

میزان مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیرواگیر در استان‌های کشور

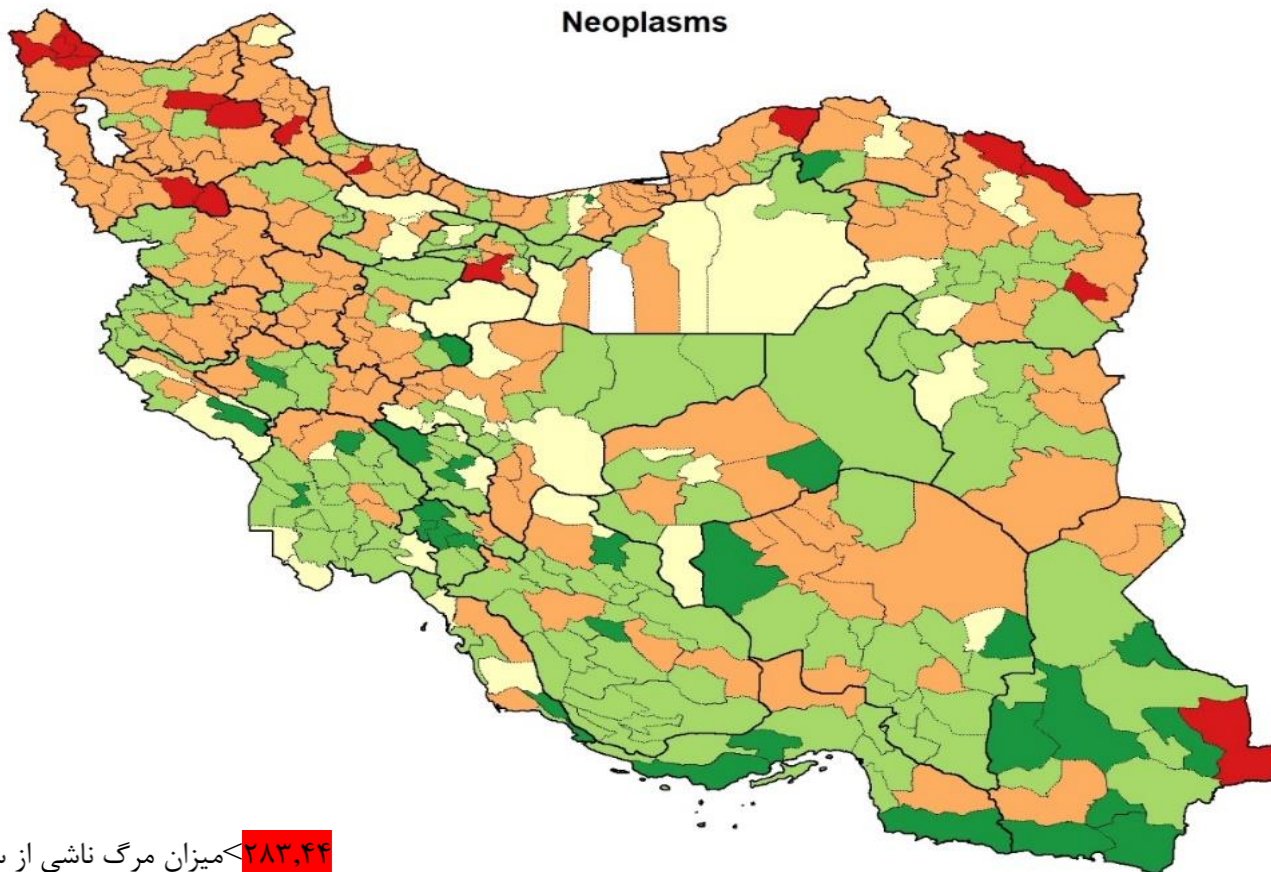
میزان مرگ و میر ناشی از حوادث و سوانح در استان‌های کشور

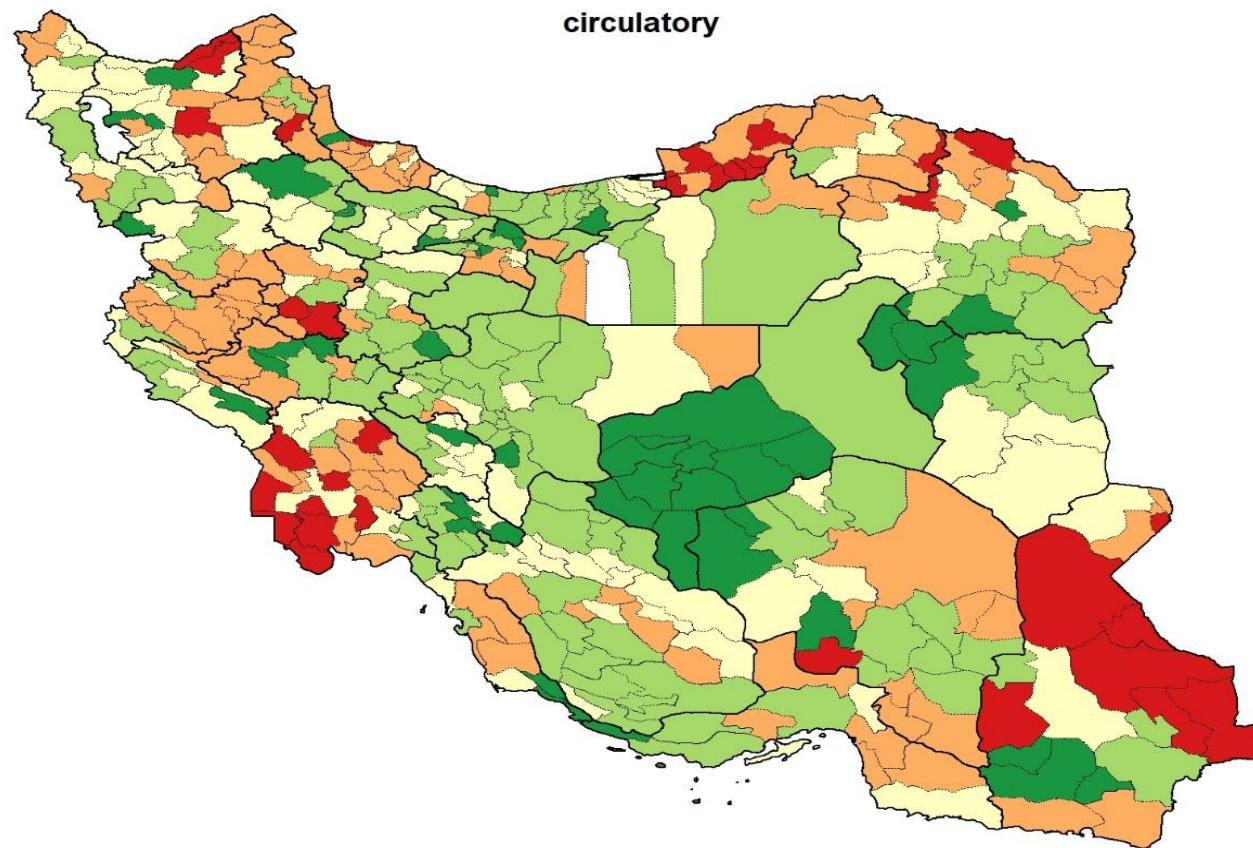
پراکندگی جغرافیایی میزان‌های مرگ ناشی از سرطان به تفکیک

Neoplasms

۲۸۳٫۴۴ < میزان مرگ ناشی از سرطان در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت < ۱۲٫۴۹

پراکندگی جغرافیایی میزان‌های مرگ ناشی از بیماری‌های قلبی - عروقی به تفکیک شهرستان

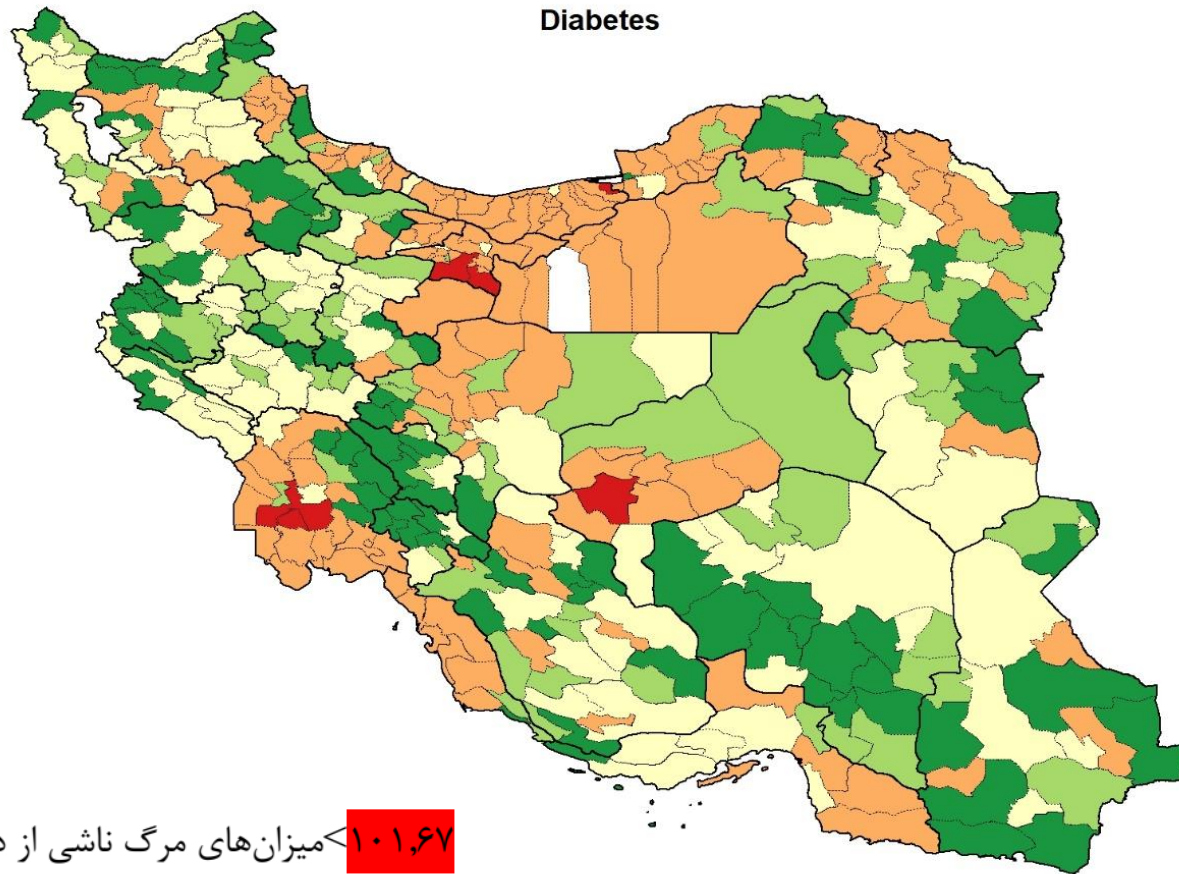
میزان‌های مرگ ناشی از بیماری‌های قلبی عروقی در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت < ۲۸۳,۴۴

۵۳,۹۳

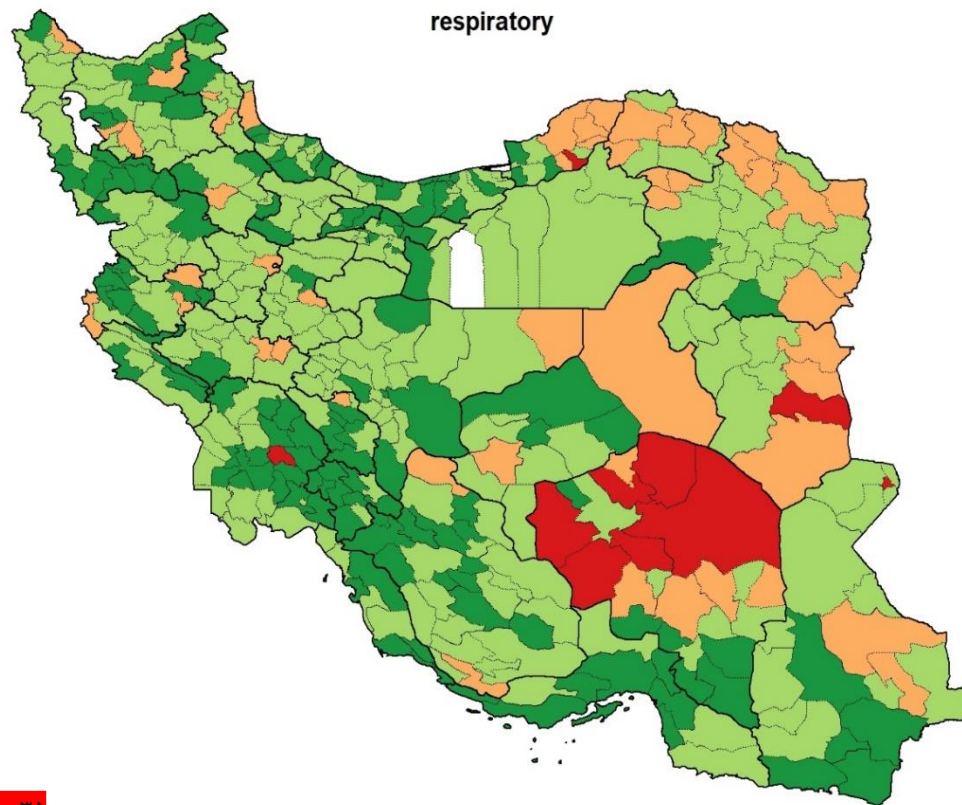
پراکنندگی جغرافیایی میزان‌های مرگ ناشی از دیابت به تفکیک شهرستان

Diabetes

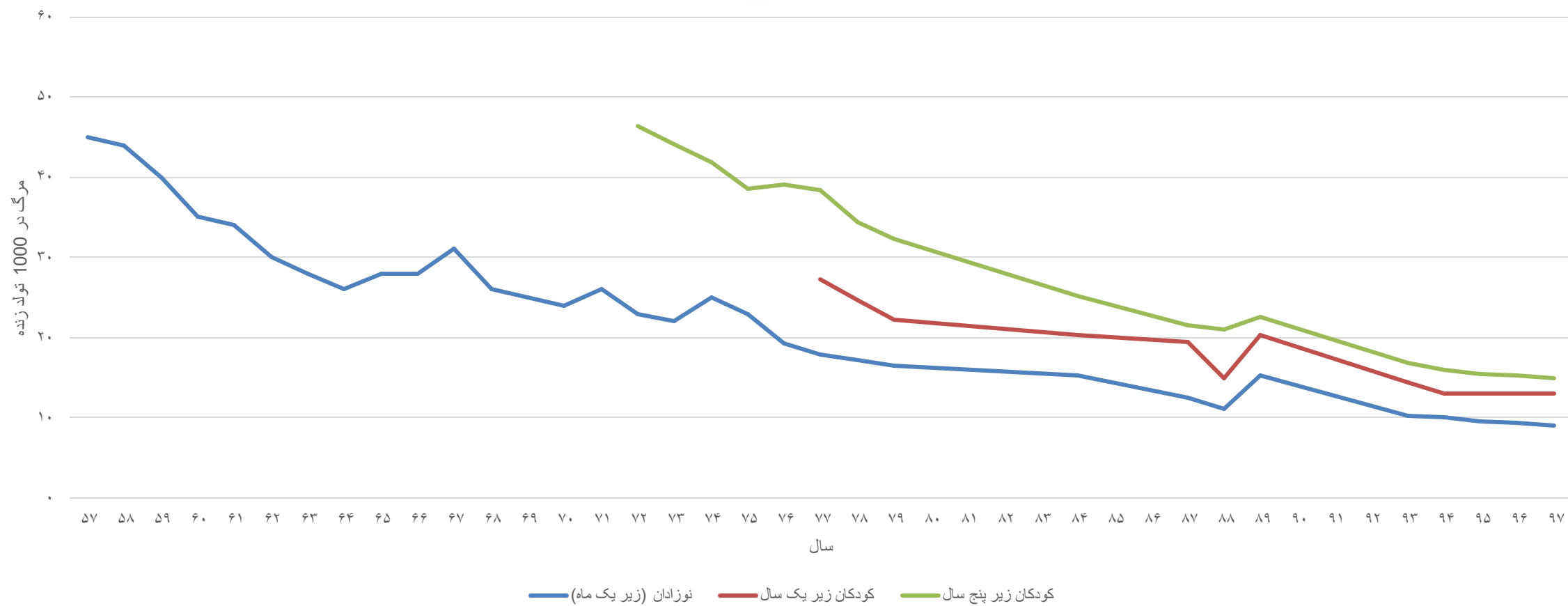
میزان‌های مرگ ناشی از دیابت در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت 101.67 20.2

پراکنندگی جغرافیایی میزان‌های مرگ ناشی از بیماری‌های مزمن تنفسی به تفکیک شهرستان

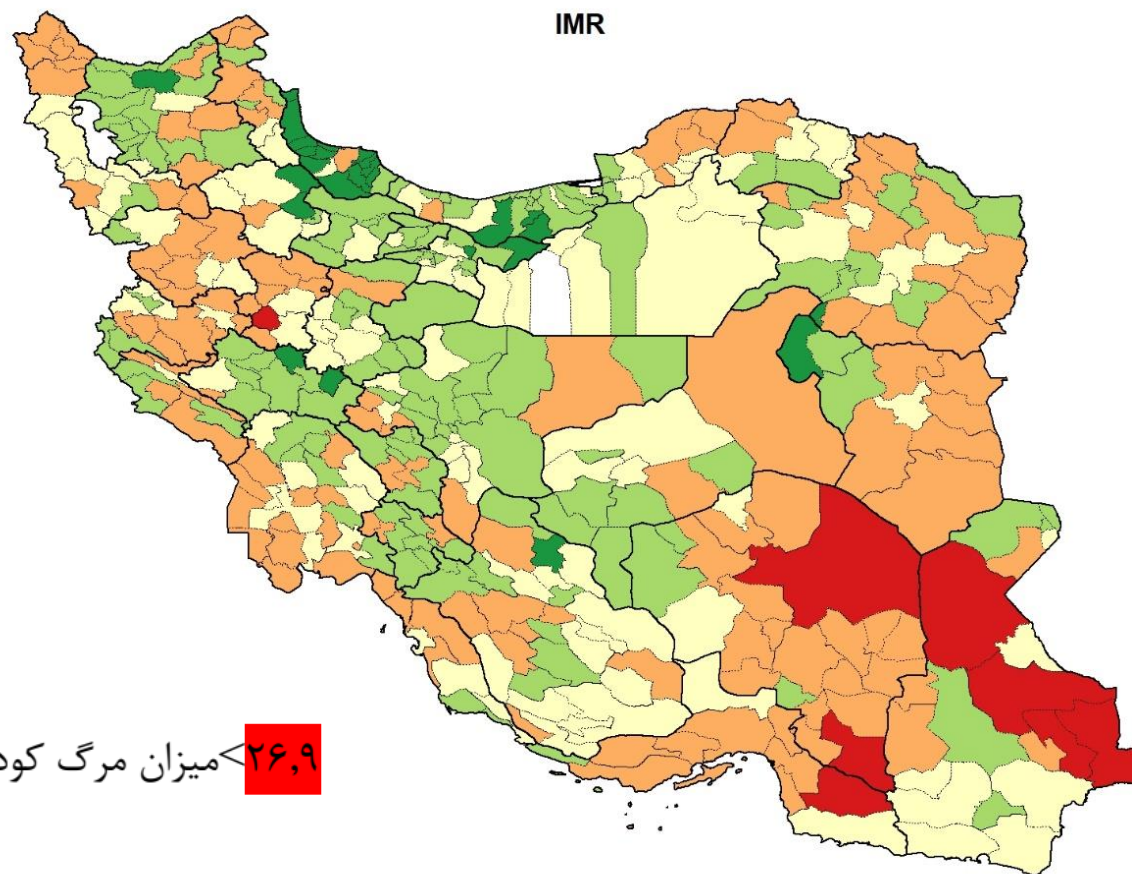
۲۳۱ < ۷۰,۳۵ میزان مرگ ناشی از بیماری‌های مزمن تنفسی در ۱۰۰ هزار نفر جمعیت

مرگ و میر در 1000 تولد زنده در ۴۰ سال گذشته

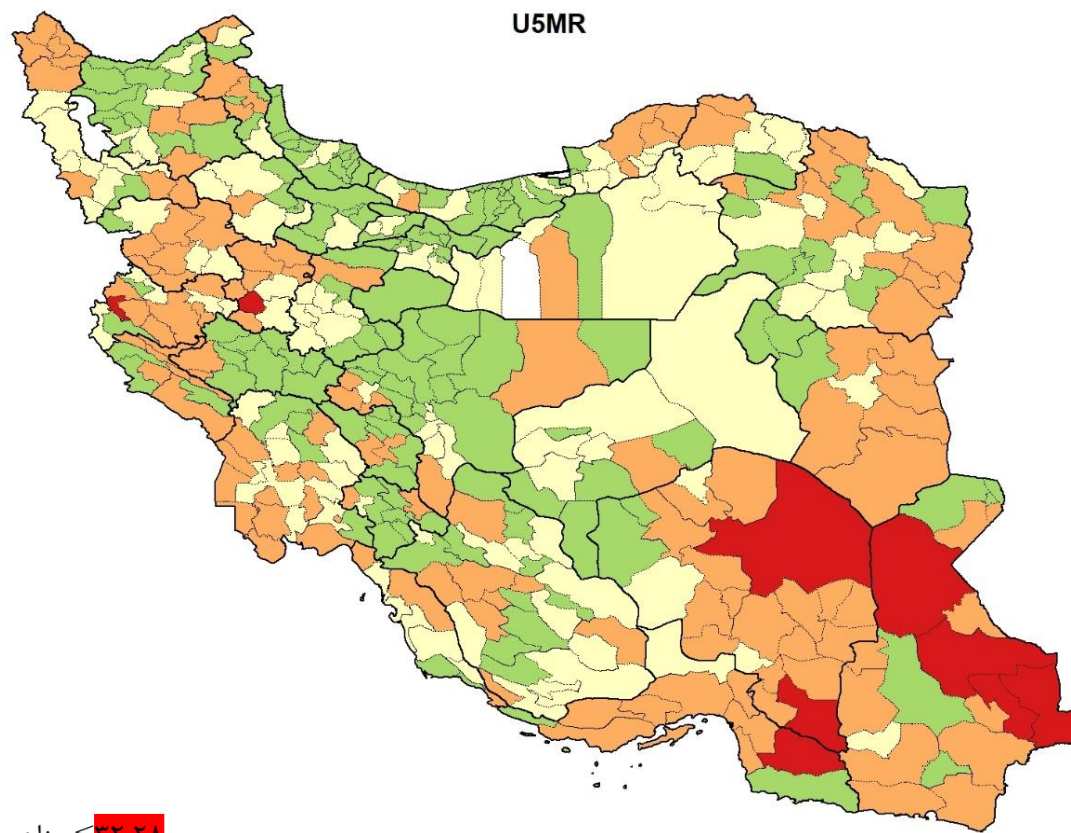
پراکنده‌گی جغرافیایی مرگ کودکان زیر یک سال در شهرستان‌های کشور

۲۶,۹ < میزان مرگ کودکان کمتر از یکسال در ۱۰۰۰ تولد زنده < ۲,۲۸

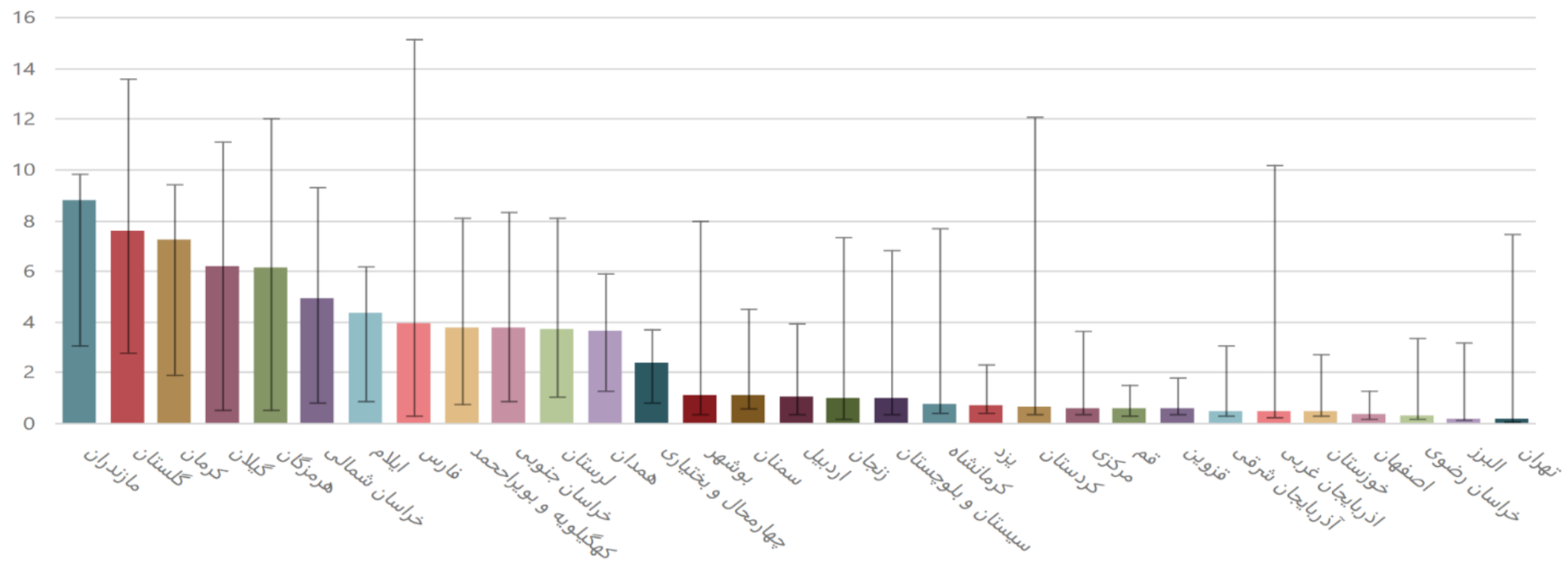
پراکندگی جغرافیایی مرگ کودکان زیر پنج سال در شهرستان‌های کشور

میزان مرگ کودکان کمتر از پنج ساله در ۱۰۰۰ تولد زنده < ۲۲.۲۸

۴۰.۵

مرگ و میر مادر در استان‌های مختلف در سال ۱۳۹۴

سخن آخر

- با مرور منابع و مطالعاتی که توسط محققین کشور در مورد عدالت و نابرابری در سلامت انجام شده است واضح است که نابرابری‌های سلامت بین دهک‌های درآمدی، سطوح تحصیلی متفاوت، جنسیت و سایر تفکیک‌کننده‌ها در هر سه بعد عدالت در سلامت وجود دارد.
- لازم است با توجه به شواهد موجود اقدام به اجرای مداخلات مناسب در استان‌های مختلف کشور گردد.

سپاس از توجه شما

خدایا چنان کن سرانجام کار که تو خشنود باشی و ما رستگار